

An Analysis of the Long-Run Equilibrium Relationship Between Household Debt and Macroeconomic Variables in Thailand

Nongnapat Junnoi^{1*} and Teerasak Sapwarobol²

¹ Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: nongnapat.jun@ku.th

ABSTRACT

This research aims to (1) examine the long-run equilibrium relationship between household debt and economic variables in Thailand; (2) investigate the causal relationship between household debt and these economic factors; and (3) analyze the impulse response of household debt to unexpected shocks in Thailand's economy. The study employs quarterly secondary time-series data covering the period from the first quarter of 2013 to the second quarter of 2025, totaling 50 observations. The variables analyzed include Household Debt, Labor Productivity, Real Gross Domestic Product, Interest Rate, Minimum Wage, and Unemployment Rate. The econometric analysis begins with unit root testing using the Augmented Dickey-Fuller (ADF) test. This is followed by the Johansen Cointegration Test for long-run equilibrium relationships, the Vector Error Correction Model (VECM) for short-run adjustments, Granger Causality testing, and Impulse Response Function (IRF) analysis. The results indicate that household debt and the selected macroeconomic variables are cointegrated, suggesting the existence of a long-run equilibrium relationship. The Johansen Cointegration Test identifies one cointegrating equation. Although the VECM estimates imply that household debt tends to adjust toward the long-run equilibrium, the error-correction term is not statistically significant, indicating insufficient evidence to confirm the adjustment process. The Granger Causality Test reveals that household debt Granger-causes changes in the interest rate at the 1% significance level and in real GDP and the minimum wage at the 10% significance level. In addition, a statistically significant bidirectional causal relationship is found between household debt and labor productivity. The Impulse Response Function (IRF) analysis shows that shocks to labor productivity, real GDP, interest rates, and the unemployment rate reduce household debt in the short run, whereas shocks to the minimum wage increase household debt in the short run.

Keywords: Household Debt, Labor Productivity, Cointegration, Macroeconomic Variables

ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยเศรษฐกิจของประเทศไทย

นงนภัส จันทรน้อย^{1*} และ อีรศักดิ์ ทรัพย์วิโรบล²

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: nongnapot.jun@ku.th

บทคัดย่อ

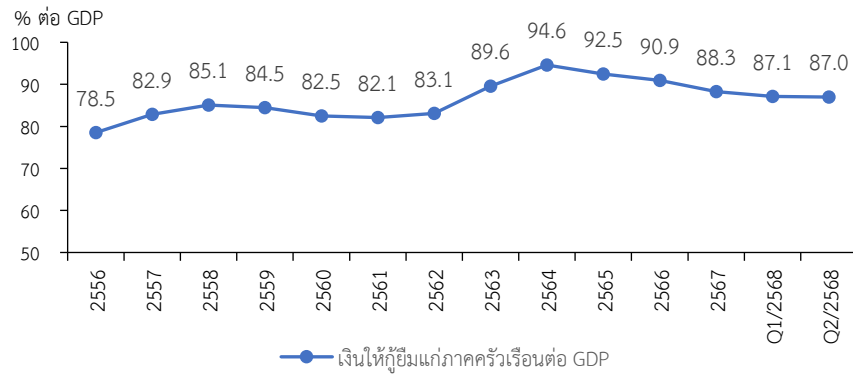
การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย 2) ทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และ 3) วิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองของหนี้ครัวเรือนเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันจากปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลหัตถ์ภูมิประเภตอนุกรมเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2556 ถึงไตรมาสที่ 2 พ.ศ. 2568 รวม 50 ไตรมาส ตัวแปรที่ใช้ ได้แก่ หนี้ครัวเรือน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ย ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน การวิเคราะห์ใช้วิธีเศรษฐมิติ เริ่มจากการทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วย Augmented Dickey-Fuller (ADF) ทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวด้วยวิธี Johansen Cointegration Test วิเคราะห์การปรับตัวระยะสั้นด้วย Vector Error Correction Model (VECM) ทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลด้วย Granger Causality และวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน (IRF) ผลการศึกษาพบว่าหนี้ครัวเรือนและตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว ผลการทดสอบ Johansen Cointegration Test พบสมการความสัมพันธ์ร่วมจำนวน 1 สมการ แม้ว่าผลการประมาณแบบจำลอง VECM แสดงให้เห็นว่าหนี้ครัวเรือนมีแนวโน้มปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพระยะยาว แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่มีหลักฐานเพียงพอที่ยืนยันการปรับตัว ผล Granger Causality พบว่าหนี้ครัวเรือนเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 1 และเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงและค่าแรงขั้นต่ำที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 10 นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์สองทิศทางระหว่างหนี้ครัวเรือนและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสำหรับผลการวิเคราะห์ IRF พบว่าผลกระทบจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยและอัตราการว่างงาน ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนลดลงในระยะสั้น ขณะที่ผลกระทบจากค่าแรงขั้นต่ำส่งผลให้หนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นในระยะสั้น

คำสำคัญ: หนี้ครัวเรือน, ผลิตภัณฑ์มวลรวม, ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว, ตัวแปรเศรษฐกิจมหภาค

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

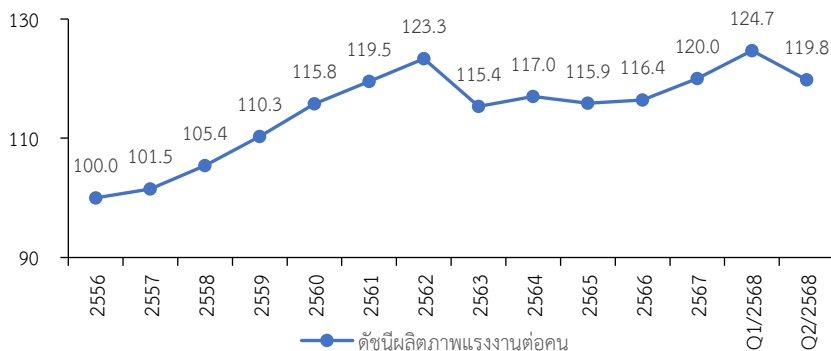
หนี้ครัวเรือนเป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่มีความสำคัญต่อเสถียรภาพทางการเงินและระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาระดับหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย (ภาพที่ 1) พบว่า สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และในบางช่วงเวลาสูงกว่าร้อยละ 90 ของ GDP (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของหนี้ภาคครัวเรือนที่เติบโตเร็วกว่ารายได้ที่แท้จริงของประชาชน สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อ การบริโภคความสามารถในการชำระหนี้ และคุณภาพชีวิตของครัวเรือน อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่จำกัดศักยภาพในการออมและการลงทุนในระยะยาว นอกจากนี้ ระดับหนี้ครัวเรือนที่สูงยังสะท้อนถึงความเปราะบางทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงิน ความมั่นคงของสถาบันการเงิน และลดทอนประสิทธิภาพของนโยบายการคลังและนโยบายการเงินในระยะยาว

ภาพที่ 1 เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนต่อ GDP ตั้งแต่ พ.ศ. 2556 ถึง ไตรมาสที่ 2 พ.ศ.2568
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568ข)

ขณะเดียวกันดัชนีผลิตภาพแรงงานซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการสร้างรายได้ของแรงงานและความสามารถในการปรับเพิ่มค่าจ้างในระยะยาว กลับมีแนวโน้มการเติบโตที่ไม่สม่ำเสมอและอ่อนไหวต่อภาวะเศรษฐกิจ จากข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2556 ถึงไตรมาสที่ 2 ปี พ.ศ. 2568 (ภาพที่ 2) พบว่า ผลิตภาพแรงงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2563 ก่อนจะปรับตัวลดลงอย่างชัดเจน และมีการฟื้นตัวในระยะหลังแต่ยังคงมีความผันผวน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568ก) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวโน้มหนี้ครัวเรือนในช่วงเวลาเดียวกัน พบว่าหนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนถึงระดับสูงสุด ก่อนจะปรับตัวลดลงเล็กน้อยในระยะหลัง แต่ยังคงอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับอดีต สะท้อนให้เห็นว่าการเติบโตของผลิตภาพแรงงานไม่สามารถรองรับการขยายตัวของหนี้ครัวเรือนได้อย่างเพียงพอ ส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับภาระหนี้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างด้านรายได้และศักยภาพแรงงานที่อาจนำไปสู่ความเปราะบางทางการเงินในระยะยาว

ปีฐาน = 2556

ภาพที่ 2 ดัชนีผลิตภาพแรงงานต่อคน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ถึง ไตรมาสที่ 2 พ.ศ.2568
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568ก)

นอกจากนี้ปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคอื่น ๆ เช่น อัตราดอกเบี้ย ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน ยังมีบทบาทสำคัญต่อพลวัตของหนี้ครัวเรือน (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์, 2569) โดยอัตราดอกเบี้ยที่สูงจะเพิ่มต้นทุนการกู้ยืมและภาระดอกเบี้ยของครัวเรือน ขณะที่อัตราดอกเบี้ยต่ำอาจกระตุ้นการกู้ยืมและนำไปสู่การสะสมหนี้ในระยะยาว ในขณะเดียวกัน ระดับค่าแรงที่ไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพ และความไม่มั่นคงในการจ้างงาน ส่งผลให้ครัวเรือนมีข้อจำกัดด้านรายได้และมีความเสี่ยงต่อการผิณฑำระหนี้มากขึ้น ภายใต้บริบทของความผันผวนทางเศรษฐกิจ ครัวเรือนจึงอาจต้องพึ่งพาสินเชื่อเพื่อรักษาระดับการดำรงชีพ ซึ่งยิ่งเพิ่มความเปราะบางทางการเงิน

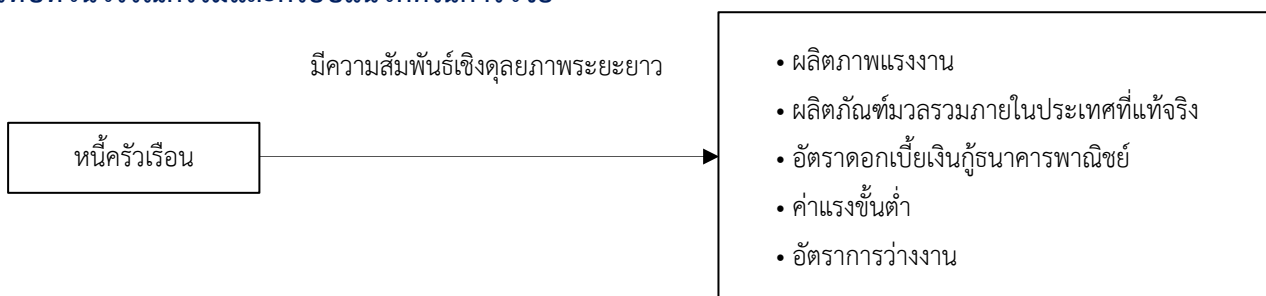
จากประเด็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหนี้ครัวเรือนไม่ได้เป็นเพียงภาระทางการเงินในระดับครัวเรือนเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวสะท้อนความแข็งแกร่งหรือความเปราะบางของระบบเศรษฐกิจโดยรวม โดยจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือนกับปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาค เช่น การเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย ค่าแรง และอัตราการว่างงาน (กรณสา สายทอง, 2563; นาถระพี พองประไพ, 2557; ประภัสสร คำสวัสดิ์ และ วีรวิชัย เลิศไทยตระกูล, 2568; Jumpanoi & Wanasilp, 2022) แต่ยังไม่พบการศึกษาที่พิจารณาบทบาทของผลิตภาพแรงงานต่อหนี้ครัวเรือน ทั้งที่ผลิตภาพแรงงานเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สะท้อนประสิทธิภาพการผลิต ความสามารถในการสร้างรายได้ และศักยภาพในการชำระหนี้ของภาคครัวเรือน การนำปัจจัยดังกล่าวมาพิจารณาร่วมกับปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคอื่น ๆ อาจช่วยให้การอธิบายพลวัตของหนี้ครัวเรือนมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือนกับผลิตภาพแรงงานควบคู่ไปกับปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคอื่น ๆ จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจกลไกการสะสมหนี้ของภาคครัวเรือน และช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้ครัวเรือนในระยะยาว

จากช่องว่างของงานวิจัยดังกล่าว การศึกษารังนี้จึงได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณท์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน เพื่อทำความเข้าใจกลไกและแนวโน้มของหนี้ครัวเรือนในระยะยาว อันจะช่วยสนับสนุนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย
2. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองของหนี้ครัวเรือนเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันจากปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: จากการรวบรวมโดยผู้วิจัย

จากภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้พัฒนาภายใต้ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ ซึ่งอธิบายว่าการกำหนดระดับการบริโภคของครัวเรือนไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบันเพียงอย่างเดียว หากยังได้รับอิทธิพลจากการเปรียบเทียบมาตรฐานการครองชีพกับกลุ่มอ้างอิงรวมถึงระดับการบริโภคในอดีต ดังนั้นเมื่อรายได้ไม่สอดคล้องกับระดับการบริโภสดังกล่าว ครัวเรือนจึงมีแนวโน้มก่อนหน้าเพื่อรักษามาตรฐานการดำรงชีพส่งผลให้หนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นในระยะยาว ทั้งนี้ การก่อหนี้เพื่อการบริโภคมีส่วนขยายอุปสงค์มวลรวมและส่งผลต่อการเติบโตของผลิตภัณท์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงอีกด้วย ในขณะเดียวกันทฤษฎีค่าจ้างตามผลผลิตชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างผลิตภาพแรงงาน ค่าจ้างและความสามารถในการชำระหนี้ โดยเมื่อผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้น ค่าจ้างย่อมปรับตัวสูงขึ้นตามมูลค่าของผลผลิต

ส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นและสามารถบริหารจัดการภาระหนี้ได้ดีขึ้น ตรงกันข้ามหากผลิตภาพแรงงานอยู่ในระดับต่ำ ครัวเรือนอาจประสบข้อจำกัดด้านรายได้และจำเป็นต้องพึ่งพาการก่อหนี้มากขึ้น นอกจากนี้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ตามทฤษฎีปริมาณเงินให้ก็ยังมีความสำคัญในการกำหนดต้นทุนทางการเงิน โดยอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำจะส่งผลให้การกู้ยืมเพิ่มขึ้น ขณะที่อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นจะชะลอการก่อหนี้ใหม่ และสุดท้ายแนวคิดการว่างงานต่อหนี้ครัวเรือน ซึ่งในช่วงที่บุคคลประสบสถานการณ์การว่างงาน ส่งผลให้รายได้ลดลงทำให้ความต้องการกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายของบุคคลจะเพิ่มขึ้นเพื่อทดแทนรายได้ที่ลดลง (Nieto, 2007)

จากแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณท์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน ล้วนมีความเชื่อมโยงกับหนี้ครัวเรือนในระยะยาวอย่างเป็นระบบ โดยการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรเหล่านี้ยังส่งผลต่อการปรับตัวของหนี้ครัวเรือนภายใต้บริบททางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษา

การศึกษานี้กำหนดตัวแปรภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐศาสตร์มหภาคที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือนกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยพิจารณาปัจจัยด้านรายได้ ต้นทุนทางการเงิน และภาวะตลาดแรงงาน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมก่อหนี้และความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หนี้ครัวเรือน ผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณท์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน ซึ่งสะท้อนถึงสภาวะเศรษฐกิจโดยรวม เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวและการปรับตัวของหนี้ครัวเรือนในระบบเศรษฐกิจ รวมถึงทำความเข้าใจกลไกการเปลี่ยนแปลงของหนี้ครัวเรือนในบริบทเศรษฐกิจไทย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติหลายวิธีร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยเศรษฐกิจในด้านดุลยภาพระยะยาว ความเป็นเหตุเป็นผล และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งช่วยให้สามารถอธิบายพฤติกรรมหนี้ครัวเรือนและบทบาทของปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้อย่างครอบคลุม โดยเครื่องมือทางเศรษฐมิติที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

2.1 การทดสอบความมีเสถียรภาพของข้อมูล (Stationarity Test) ข้อมูลทุติยภูมิประเภทอนุกรมเวลา (Time Series Data) มักจะมีลักษณะไม่นิ่ง (Non-Stationary) ซึ่งผลการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีลักษณะไม่นิ่ง มักจะมีความสัมพันธ์ไม่แท้จริง (Spurious Regression) และอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ทางสถิติที่ได้บิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง โดยการศึกษาครั้งนี้จะใช้วิธีการทดสอบ Augmented Dickey-Fuller Test (ADF Test) ในการทดสอบความนิ่งของข้อมูล

2.2 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว (Cointegration Test) หลังจากการทดสอบความนิ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและพบว่าทุกตัวแปรมีความนิ่ง (Stationary) ที่ระดับเดียวกัน จะดำเนินการทดสอบว่ามีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวหรือไม่ โดยใช้วิธีของ Johansen & Juselius (1990) ภายใต้แบบจำลอง Vector Autoregressive (VAR) จำนวนเวกเตอร์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวจะดูจากค่า Trace Test และ Maximum Eigenvalue Test

2.3 การทดสอบการปรับตัวในระยะสั้นเพื่อกลับเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาว จากผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวหากพบว่าตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษามีความสัมพันธ์ในระยะยาวต่อกัน จึงสามารถทำการหาการปรับตัวในระยะสั้นของตัวแปร เพื่อกลับเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวจากการทดสอบด้วยวิธี Vector Error Correction Model (VECM) โดยจะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของ Error Correction Term (ECT) เพื่อระบุทิศทางและความเร็วของการปรับตัว

2.4 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Granger Causality Test) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจ เพื่อพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรหนึ่งสามารถก่อให้เกิดหรือเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในอีกตัวแปรหนึ่งได้หรือไม่ และพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผลแบบทางเดียวหรือสองทางระหว่างตัวแปร จากการทดสอบ Granger Causality โดยดูจากค่าสถิติ Wald Test

2.5 การวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน (Impulse Response Function: IRF) วิเคราะห์ได้จากสมการความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวในรูปแบบจำลอง VAR เพื่อตรวจสอบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบเฉียบพลัน (Shock) ที่เกิดขึ้นกับตัวแปรหนึ่งในระบบ จะส่งผลกระทบต่อตัวแปรอื่น ๆ อย่างไร ทั้งในด้านทิศทาง และระยะเวลาที่ผลกระทบนั้นคงอยู่

3. สมมติฐานการวิจัย

การทดสอบสมมติฐานของการวิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ ดังนี้

3.1 การทดสอบความมีเสถียรภาพของข้อมูล ใช้วิธีการทดสอบ Augmented Dickey-Fuller Test (ADF Test) ในการทดสอบความนิ่งของข้อมูล กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H_0 : ตัวแปรมีลักษณะไม่นิ่ง (Non-Stationary)

H_1 : ตัวแปรมีลักษณะนิ่ง (Stationary)

3.2 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว (Cointegration Test) ใช้วิธีของ Johansen & Juselius (1990) เมื่อพบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความนิ่ง (Stationary) ที่ระดับเดียวกัน จะทดสอบจำนวน Cointegrating Vector โดยดูจากค่า Trace Test และ Maximum Eigenvalue Test กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

การทดสอบด้วยค่า Trace Test

H_0 : จำนวน Cointegrating Vector $\leq r$

H_1 : จำนวน Cointegrating Vector $> r$

การทดสอบด้วยค่า Maximum Eigenvalue Test

H_0 : จำนวน Cointegrating Vector $= r$

H_1 : จำนวน Cointegrating Vector $= r + 1$

3.3 การทดสอบการปรับตัวในระยะสั้นเพื่อกลับเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาว ด้วยวิธี Vector Error Correction Model (VECM) เพื่อทดสอบว่าตัวแปรมีการปรับตัวในระยะสั้นเพื่อกลับเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวหรือไม่ โดยดูจากค่าสัมประสิทธิ์ของ Error Correction Term (ECT) กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H_0 : ค่าสัมประสิทธิ์ของ ECT $= 0$ (ไม่มีการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพระยะยาว)

H_1 : ค่าสัมประสิทธิ์ของ ECT $\neq 0$ (มีการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพระยะยาว)

3.4 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Granger Causality Test) โดยดูจากค่าสถิติ Wald Test เพื่อตรวจสอบทิศทางความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างตัวแปร กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

กรณีตัวแปร X สาเหตุของตัวแปร Y

H_0 : X ไม่เป็นสาเหตุของ Y

H_1 : X เป็นสาเหตุของ Y

กรณีตัวแปร Y สาเหตุของตัวแปร X

H_0 : Y ไม่เป็นสาเหตุของ X

H_1 : Y เป็นสาเหตุของ X

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ประเภทอนุกรมเวลา แบบรายไตรมาส เนื่องจากตัวแปรดัชนีผลิตภาพแรงงานซึ่งเป็นหนึ่งในข้อมูลที่ผู้วิจัยเลือกนำมาศึกษาเริ่มมีการเก็บข้อมูลเริ่มต้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2556 การศึกษาในครั้งนี้จึงจะใช้

ข้อมูลตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2556 ถึงไตรมาสที่ 2 ปี พ.ศ. 2568 รวมทั้งหมด 50 ไตรมาส โดยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา และแหล่งที่มาของข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย

4.1. หนี้ครัวเรือน (HHD) ใช้ข้อมูลเงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนต่อ GDP รายไตรมาส รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.2. ผลผลิตภาพแรงงาน (PRO) ใช้ข้อมูลดัชนีผลผลิตภาพแรงงานต่อคน รายไตรมาส รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.3. ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (RGDP) ใช้ข้อมูลรายไตรมาส รวบรวมข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4.4. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ (MRR) ใช้ข้อมูลอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้ารายย่อยชั้นดี เนื่องจากข้อมูลเผยแพร่ในรูปแบบรายเดือน การศึกษาครั้งนี้จึงเลือกใช้อัตราดอกเบี้ยของเดือนสุดท้ายในแต่ละไตรมาสเป็นตัวแทนของข้อมูลรายไตรมาส รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.5. ค่าแรงขั้นต่ำ (WAGE) เนื่องจากข้อมูลอัตราค่าแรงขั้นต่ำมีการปรับเปลี่ยนตามประกาศในแต่ละช่วงเวลา และไม่มีข้อมูลเผยแพร่ในรูปแบบรายไตรมาส การศึกษาครั้งนี้จึงใช้อัตราค่าแรงขั้นต่ำตามประกาศที่มีผลบังคับใช้ในแต่ละช่วงเวลา โดยกำหนดให้ใช้อัตราค่าแรงขั้นต่ำเดียวกันในทุกไตรมาสภายใต้ช่วงเวลาที่ประกาศดังกล่าวครอบคลุม รวบรวมข้อมูลจากกระทรวงแรงงาน

4.6. อัตราการว่างงาน (UNEM) ใช้ข้อมูลรายไตรมาส รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เริ่มจากการทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วย Augmented Dickey-Fuller (ADF) เพื่อพิจารณาลำดับความนิ่ง (Order of Integration) ของตัวแปร เมื่อพบว่าตัวแปรมีลำดับความนิ่งในระดับเดียวกัน จะดำเนินการหาค่าความยาวของความล่าช้า (Lag Length) ที่เหมาะสมจากค่าสถิติ Akaike Information Criterion (AIC) จากนั้นทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวด้วยวิธีของ Johansen & Juselius (1990) โดยใช้ค่า Trace Test และ Maximum Eigenvalue Test เพื่อระบุจำนวนเวกเตอร์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์การปรับตัวระยะสั้นด้วยแบบจำลอง Vector Error Correction Model (VECM) โดยจะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของ Error Correction Term (ECT) เพื่อระบุทิศทางและความเร็วของการปรับตัว แล้วทำการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลด้วย Granger Causality เพื่อพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผลแบบทางเดียวหรือสองทางระหว่างตัวแปร โดยดูจากค่าสถิติ Wald Test และทำการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน (Impulse Response Function) เพื่อตรวจสอบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบเฉียบพลัน (Shock) ที่เกิดขึ้นกับตัวแปรหนึ่งในระบบ จะส่งผลกระทบต่อตัวแปรอื่น ๆ อย่างไร ทั้งในด้านทิศทาง และระยะเวลาที่ผลกระทบนั้นคงอยู่

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่า ผลการทดสอบคุณสมบัติความมีเสถียรภาพของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาตามวิธีการของ Augmented Dickey-Fuller Test (ตารางที่ 1) พบว่า ตัวแปรไม่คงที่ (Non Stationary) ที่ระดับของข้อมูล (At Level) ซึ่งพิจารณาได้จากค่าสถิติ ADF Statistic พบว่ายอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าตัวแปรอนุกรมเวลามี Unit Root ตามเกณฑ์ของ MacKinnon อย่างไรก็ตามเมื่อทำการทดสอบอนุกรมเวลาของตัวแปร ณ ระดับ First Difference พบว่าตัวแปรทุกตัวเมื่อผ่านการทำ First Difference แล้ว สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 0.05 และ 0.10 กล่าวคือ ตัวแปรอนุกรมเวลาทุกตัวมีคุณสมบัติเป็น Stationary ที่ระดับเดียวกัน ในระดับผลต่างลำดับที่หนึ่ง $I(1)$ ดังนั้นจึงสามารถนำไปหาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว โดยการสร้างแบบจำลอง Cointegration ตามวิธีการของ Johansen & Juselius (1990) ต่อไปได้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบคุณสมบัติความมีเสถียรภาพของข้อมูล

ตัวแปร	MacKinnon Critical Values			ADF Statistic	
	1%	5%	10%	At Level	At First Difference
HHD	-3.574446	-2.923780	-2.599925	-1.972291	-3.481545**
PRO	-3.584743	-2.928142	-2.602225	-1.856648	-2.865000*
RGDP	-3.574446	-2.923780	-2.599925	-1.073115	-8.590142***
MRR	-3.574446	-2.923780	-2.599925	-1.773494	-4.583383***
WAGE	-3.581152	-2.926622	-2.601424	2.077692	-7.653335***
UNEM	-3.571310	-2.922449	-2.599224	-2.079393	-7.666208***

หมายเหตุ: ทำการทดสอบ ADF Statistic แบบมี Intercept

***, **, * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

ที่มา: จากการคำนวณ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวตามวิธีของ Johansen (ตารางที่ 2) ดำเนินการหาค่าความยาวของความล่าช้า (Lag Length) ที่เหมาะสมจากค่าสถิติ Akaike Information Criterion (AIC) พบว่าค่าที่เหมาะสมคือ 2 เมื่อนำค่าดังกล่าวไปใช้ในการทดสอบพบว่า ค่า Trace Statistic ของสมมติฐานหลักอันดับแรก ($r \leq 0$) ให้ผลการทดสอบ Trace Test (λ_{Trace}) มากกว่าค่าวิกฤตของค่าสถิติ MacKinnon ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ผลการทดสอบปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่ามี Cointegrating Vector ≤ 0 ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบ Maximum Eigenvalue Test พบว่าค่า Max Test (λ_{Max}) ของสมมติฐานอันดับแรก ($r = 0$) มากกว่าค่าวิกฤตของค่าสถิติ MacKinnon ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ผลการทดสอบปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่ามี Cointegrating Vector เท่ากับ 0 อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการทดสอบค่า Trace Test ของสมมติฐานอันดับถัดมา ($r \leq 1$) พบว่าผลการทดสอบ Trace Test (λ_{Trace}) น้อยกว่าค่าวิกฤตของค่าสถิติ MacKinnon ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบ Maximum Eigenvalue Test เช่นกัน ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าตัวแปรในแบบจำลองทั้ง 6 ตัว ได้แก่ หนี้ครัวเรือน (HHD) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (RGDP) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ (MRR) ค่าแรงขั้นต่ำ (WAGE) และอัตราการว่างงาน (UNEM) มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวต่อกัน โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์เกิดขึ้นจำนวน 1 Cointegrating Vector

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว

λ Trace Test				λ Max Test			
H_0	H_1	Trace Statistic	Critical Value	H_0	H_1	Maximum-Eigen Statistic	Critical Value
$r \leq 0$	$r > 0$	215.6922***	95.75366	$r = 0$	$r = 1$	160.0146***	40.07757
$r \leq 1$	$r > 1$	55.67755	69.81899	$r = 1$	$r = 2$	30.18764	33.87687
$r \leq 2$	$r > 2$	25.48991	47.85613	$r = 2$	$r = 3$	13.52355	27.58434

หมายเหตุ: *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ที่มา: จากการคำนวณ

ผลการทดสอบการปรับตัวในระยะสั้นจากแบบจำลอง VECM (ตารางที่ 3) พบว่าตัวประมาณค่าสัมประสิทธิ์ $\beta'X_{t-1}$ ของสมการ $\Delta(\text{HDD})$ มีค่าเท่ากับ -0.003138 โดยเครื่องหมายลบหน้าค่าสัมประสิทธิ์บ่งชี้ว่าเมื่อมีตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งเบี่ยงเบนออกจากดุลยภาพในระยะยาวแล้ว หนี้ครัวเรือนจะมีความเร็วในการปรับตัวเพื่อกลับเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวภายในระยะเวลา 318.67 ไตรมาส หรือประมาณ 319 ไตรมาส ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพระยะยาว

ในลักษณะที่ค่อนข้างช้า อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าค่าดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าหนี้ครัวเรือนสามารถปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบการปรับตัวในระยะสั้นจากแบบจำลอง VECM

Error Correction	$\Delta(\text{HDD})$
$\beta'X_{t-1}$	-0.003138 (-0.33686)
ΔHHD_{t-1}	0.640959*** (5.03041)
ΔPRO_{t-1}	-0.045400 (-1.53066)
ΔRGDP_{t-1}	10.17357 (1.14090)
ΔMRR_{t-1}	-0.047674 (-0.05496)
ΔWAGE_{t-1}	5.413164 (0.70282)
ΔUNEM_{t-1}	1.061225 (1.35373)
Constant	-0.015893 (-0.11090)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า t-statistic

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ที่มา: จากการคำนวณ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (ตารางที่ 4) ระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยวิธี Granger Causality ในส่วนของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลโดยตรงในทิศทางเดียว พบว่าหนี้ครัวเรือน (HHD) เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ (MRR) ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และหนี้ครัวเรือน (HHD) เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (RGDP) และค่าแรงขั้นต่ำ (WAGE) ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 สำหรับความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลในลักษณะที่เป็นสาเหตุซึ่งกันและกันพบว่าหนี้ครัวเรือน (HHD) กับผลิตภาพแรงงาน (PRO) มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลซึ่งกันและกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล

ตัวแปรตาม (Y)	ตัวแปรอิสระ (X)					
	HHD	PRO	RGDP	MRR	WAGE	UNEM
HHD	-	19.26874*** (0.0001)	0.276532 (0.8709)	0.152031 (0.9268)	1.162479 (0.5592)	1.199182 (0.5490)
PRO	4.710687* (0.0949)	-	2.217322 (0.3300)	4.282606 (0.1175)	5.168426* (0.0755)	9.777805*** (0.0075)
RGDP	5.016501* (0.0814)	228.5635*** (0.0000)	-	0.297798 (0.8617)	0.784942 (0.6754)	3.786232 (0.1506)

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (ต่อ)

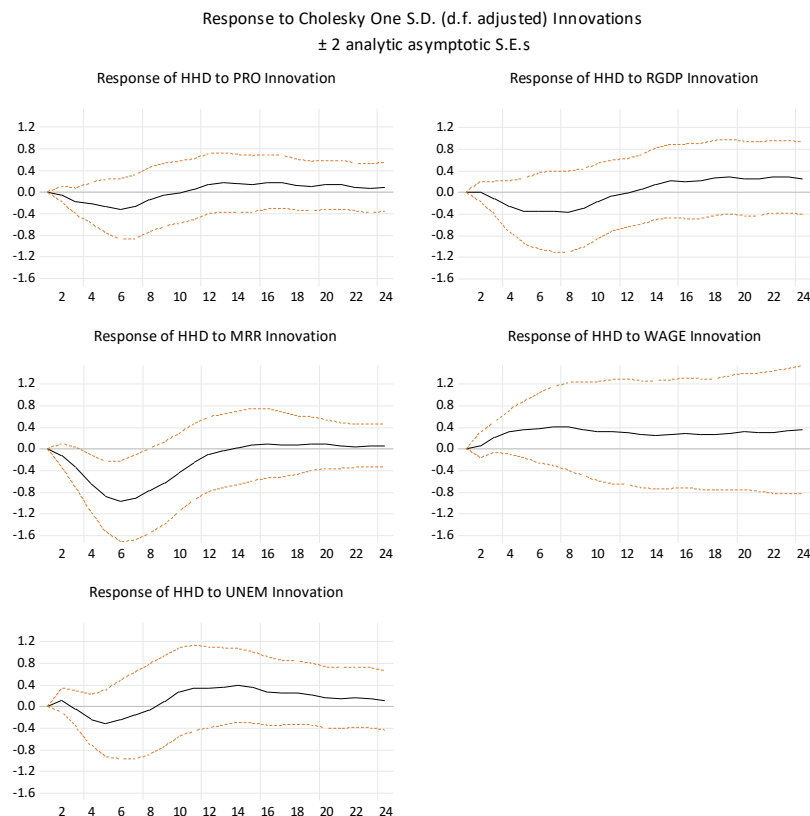
ตัวแปรตาม (Y)	ตัวแปรอิสระ (X)					
	HHD	PRO	RGDP	MRR	WAGE	UNEM
MRR	9.931071*** (0.0070)	5.209634* (0.0739)	3.121742 (0.2100)	-	0.693529 (0.7070)	1.532692 (0.4647)
WAGE	4.825026* (0.0896)	24.17791*** (0.0000)	0.329921 (0.8479)	1.232721 (0.5399)	-	0.205023 (0.9026)
UNEM	3.784011 (0.1508)	36.88470*** (0.0000)	8.323989** (0.0156)	1.046656 (0.5925)	0.390047 (0.8228)	-

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า P-value

***, **, * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01, 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

ที่มา: จากการคำนวณ

ผลการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน (IRF) เป็นการทดสอบเพื่อดูว่าเมื่อตัวแปรอิสระทางเศรษฐกิจมหภาคเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Shock) จะส่งผลกระทบต่อหนี้ครัวเรือน (HHD) อย่างไรในช่วง 24 ไตรมาส โดยจากผลการศึกษา (ภาพที่ 4) พบว่า ผลกระทบจากผลิตภาพแรงงาน (PRO) พบว่าเมื่อผลิตภาพแรงงานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน หนี้ครัวเรือนมีการปรับตัวลดลงทันทีในไตรมาสแรก โดยลดลงอย่างต่อเนื่องจนต่ำสุดในไตรมาสที่ 6 หลังจากนั้นจะปรับตัวเพิ่มขึ้นและเริ่มคงที่ตั้งแต่ไตรมาสที่ 12 ในขณะที่ผลกระทบจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (RGDP) พบว่าเมื่อเกิดแรงกระแทกจากการเติบโตทางเศรษฐกิจ หนี้ครัวเรือนมีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนต่ำสุดในไตรมาสที่ 8 หลังจากนั้นจะปรับตัวเพิ่มขึ้นและเริ่มคงที่ตั้งแต่ไตรมาสที่ 16 ผลกระทบจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ (MRR) พบว่าเมื่อเกิดแรงกระแทกจากอัตราดอกเบี้ย หนี้ครัวเรือนมีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงไตรมาสที่ 6 หลังจากนั้นจะปรับตัวเพิ่มขึ้นและเริ่มคงที่ตั้งแต่ไตรมาสที่ 15 ในส่วนของผลกระทบจากค่าแรง (WAGE) พบว่าหนี้ครัวเรือนมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นจนถึงไตรมาสที่ 8 หลังจากนั้นจะปรับตัวลดลงเล็กน้อยและเริ่มคงที่ และสุดท้ายผลกระทบจากอัตราการว่างงาน (UNEM) พบว่าเมื่อเกิดแรงกระแทกอย่างฉับพลัน หนี้ครัวเรือนมีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนต่ำสุดในไตรมาสที่ 5 หลังจากนั้นจะปรับตัวเพิ่มขึ้นจนสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 13 และปรับตัวลงอีกเล็กน้อยจนเริ่มคงที่ในไตรมาสที่ 20

ภาพที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวนของหนี้ครัวเรือน
ที่มา: จากการศึกษา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

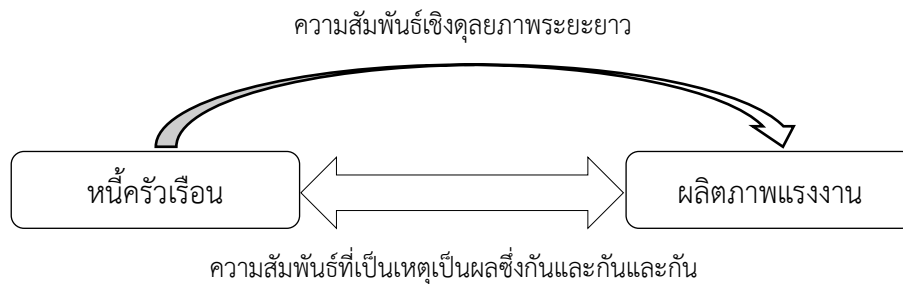
1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวร่วมกัน โดยผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายพฤติกรรมการบริโภคและรายได้ของครัวเรือน ได้แก่ ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ ทฤษฎีค่าจ้างตามผลผลิต ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างรายได้ การบริโภคและภาระหนี้ในระยะยาว ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ กรณษา สายทอง (2563) ซึ่งพบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์และอัตราการว่างงาน รวมถึงสอดคล้องกับผลของ นารัชนี พงประไพ (2557) ที่พบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ และค่าแรงขั้นต่ำ และยังสอดคล้องกับผลของ ประภัสสร คำสวัสดิ์ และ วีรวิทย์ เลิศไทยตระกูล (2568) และผลของ Jumpanoi & Wanasilp (2022) ที่พบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และอัตราการว่างงาน

2. ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลตามแนวคิด Granger causality กับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีปริมาณเงินให้กู้ (Loanable Funds Theory) ที่อธิบายว่าอัตราดอกเบี้ยถูกกำหนดโดยดุลยภาพระหว่างอุปสงค์และอุปทานของเงินให้กู้ โดยผลการศึกษาดังกล่าวอาจสะท้อนว่าการเปลี่ยนแปลงของหนี้ครัวเรือนมีความเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของอัตราดอกเบี้ยผ่านกลไกของตลาดเงินให้กู้ นอกจากนี้ ยังพบว่าหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลตามแนวคิด Granger causality กับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงและค่าแรงขั้นต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การกู้ยืมของครัวเรือนสามารถช่วยรักษาระดับการบริโภคและสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนมีบทบาทต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจในภาพรวม สำหรับความสัมพันธ์เชิงเหตุ

และผลแบบสองทิศทาง พบว่า หนี้ครัวเรือนและผลิตภาพแรงงานมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลซึ่งกันและกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีค่าจ้างตามผลผลิตที่ระบุว่าระดับค่าจ้างและรายได้ของแรงงานขึ้นอยู่กับผลิตภาพแรงงาน เมื่อผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้น รายได้ของแรงงานย่อมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามไปด้วย อันจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการก่อหนี้และการชำระหนี้ของครัวเรือน ในทางกลับกัน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของครัวเรือนอาจเอื้อต่อการลงทุนด้านการศึกษา การพัฒนาทักษะ ซึ่งสามารถส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพแรงงานในระยะต่อมาได้ ดังนั้น ผลการศึกษาจึงสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและอิทธิพลซึ่งกันและกันระหว่างหนี้ครัวเรือนและผลิตภาพแรงงานภายในระบบเศรษฐกิจ

3. ผลการวิเคราะห์ปฏิกริยาตอบสนองของหนี้ครัวเรือนเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันจากปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่า เมื่อเกิดแรงกระแทกจากตัวแปรเศรษฐกิจมหภาค หนี้ครัวเรือนมีการตอบสนองแตกต่างกันไป โดยแรงกระแทกจากผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณท์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ธนาคารพาณิชย์ และอัตราการว่างงาน ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนตอบสนองในทิศทางลดลงในระยะแรก ก่อนที่ผลกระทบจะค่อย ๆ ลดลงและมีแนวโน้มทรงตัวในระยะต่อมา ซึ่งให้ผลในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ กรณชา สายทอง (2563) ที่พบว่า อัตราการว่างงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้ครัวเรือน ขณะที่แรงกระแทกจากค่าแรงขั้นต่ำส่งผลให้หนี้ครัวเรือนตอบสนองในทิศทางลดลงในระยะแรก ก่อนจะปรับเพิ่มขึ้นในช่วงต่อมาและมีแนวโน้มทรงตัวในระยะยาว ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าหนี้ครัวเรือนมีการตอบสนองต่อแรงกระแทกจากปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค โดยขนาดและทิศทางของการตอบสนองแตกต่างกันไปตามลักษณะของตัวแปรที่พิจารณา

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 5 องค์ความรู้ใหม่

ที่มา: จากการศึกษา

จากภาพที่ 5 ผลการศึกษานี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ โดยชี้ให้เห็นว่าหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวกับผลิตภาพแรงงานอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่าทั้งสองตัวแปรมีความเชื่อมโยงกันในระยะยาว นอกจากนี้ ยังพบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลแบบสองทิศทางระหว่างหนี้ครัวเรือนและผลิตภาพแรงงาน ซึ่งบ่งชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรหนึ่งสามารถช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอีกตัวแปรหนึ่งได้ ในด้านหนึ่ง การเพิ่มขึ้นของผลิตภาพแรงงานอาจช่วยเสริมสร้างรายได้และความสามารถในการบริหารภาระหนี้ของครัวเรือน ขณะที่ระดับหนี้ครัวเรือนที่สูงอาจส่งผลต่อศักยภาพการทำงานและคุณภาพชีวิตของแรงงานผ่านภาระทางการเงินที่เพิ่มขึ้น องค์ความรู้นี้ช่วยชี้ให้เห็นถึงบทบาทของผลิตภาพแรงงานในฐานะปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีความเชื่อมโยงกับหนี้ครัวเรือน อีกทั้งยังสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภาคการผลิตและภาคการเงินในระบบเศรษฐกิจไทยในระยะยาว

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว พบว่า หนี้ครัวเรือน ผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณท์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวร่วมกัน โดยสามารถระบุความสัมพันธ์ได้จำนวน 1 สมการ สะท้อนว่าตัวแปรดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกันในระยะยาวภายใต้กลไกของระบบเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล พบว่าหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลตามแนวคิด Granger causality กับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ผลิตภัณท์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง และค่าแรงขั้นต่ำ นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลแบบสองทิศทางระหว่างหนี้ครัวเรือนและผลิตภาพแรงงาน ซึ่งบ่งชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรทั้งสองมีความเชื่อมโยงและสามารถช่วยอธิบายซึ่งกันและกันได้

ผลการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อแรงกระแทกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ พบว่าหนี้ครัวเรือนมีการตอบสนองแตกต่างกันตามลักษณะของแรงกระแทก โดยแรงกระแทกจากผลิตภาพแรงงานมีแนวโน้มส่งผลให้หนี้ครัวเรือนลดลง ขณะที่แรงกระแทกจากผลิตภัณท์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ และอัตราการว่างงาน ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนตอบสนองในทิศทางลดลงในระยะแรก ก่อนที่ผลกระทบจะค่อย ๆ ลดลงในระยะต่อมา ส่วนแรงกระแทกจากค่าแรงขั้นต่ำส่งผลให้หนี้ครัวเรือนตอบสนองในทิศทางลดลงในระยะแรก ก่อนจะปรับเพิ่มขึ้นในช่วงต่อมา

โดยสรุป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผลิตภาพแรงงานเป็นปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกับหนี้ครัวเรือนทั้งในมิติของความสัมพันธ์ระยะยาว ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล และการตอบสนองต่อแรงกระแทกทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นข้อค้นพบสำคัญของการศึกษาครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภาพแรงงานควบคู่กับนโยบายค่าแรง เนื่องจากผลการศึกษาพบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลแบบสองทิศทางระหว่างหนี้ครัวเรือนและผลิตภาพแรงงาน รวมทั้งความเชื่อมโยงกับค่าแรงขั้นต่ำ การเพิ่มรายได้แรงงานจึงควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเพิ่มศักยภาพการผลิต พร้อมส่งเสริมทักษะแรงงาน การศึกษา และการใช้เทคโนโลยี เพื่อยกระดับรายได้และความสามารถในการชำระหนี้ในระยะยาว

1.2 ธนาคารแห่งประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพของหนี้ครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าหนี้ครัวเรือนมีผลต่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้อย่างมีนัยสำคัญ และอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงเชิงระบบ ดังนั้นควรกำหนดมาตรการกำกับดูแลสินเชื่อที่เหมาะสม เช่น การประเมินความสามารถในการชำระหนี้ การควบคุมสัดส่วนหนี้ต่อรายได้ เพื่อป้องกันการสะสมของหนี้ในระดับที่อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงินในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งต่อไปอาจพิจารณาทดสอบ Structural Break หรือแบ่งช่วงเวลาการวิเคราะห์ก่อนและหลังเหตุการณ์สำคัญ เพื่อให้สามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างเหมาะสมและแม่นยำยิ่งขึ้น เนื่องจากช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาครอบคลุมเหตุการณ์สำคัญ เช่น การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ซึ่งอาจส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (Structural Break) ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์และความสัมพันธ์ที่ประมาณได้อาจแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา

2.2 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการใช้ข้อมูลในระดับจุลภาค เพื่อศึกษาพฤติกรรมการก่อหนี้ในรายละเอียดมากยิ่งขึ้น เนื่องจากข้อมูลระดับมหภาคอาจไม่สามารถสะท้อนความแตกต่างระหว่างกลุ่มรายได้ อาชีพ หรือระดับการศึกษาได้อย่างครบถ้วน การใช้ข้อมูลจุลภาคจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือนแต่ละกลุ่ม และนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์สำคัญหรือการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่น วิกฤตเศรษฐกิจ หรือมาตรการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับ

การแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน เพื่อประเมินว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะช่วยทำให้เข้าใจกลไกการเปลี่ยนแปลงของหนี้ครัวเรือนได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรณสา สายทอง. (2563). *การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อหนี้ครัวเรือนไทย*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้).
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568ก). *EC_EI_029_S3 ดัชนีผลิตภาพแรงงานต่อคน จำแนกตามประเภทธุรกิจ (ISIC Rev.4)/*. สืบค้นจาก https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/ReportPage.aspx?reportID=910.
- _____. (2568ข). *EC_MB_039_S2 เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือน (Q1/2555 - Q2/2568)*. สืบค้นจาก https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=985&language=TH.
- นภระพี พองประไพ. (2557). *ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อหนี้ครัวเรือนในประเทศไทย*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ประภัสสร คำสวัสดิ์ และ วีรวิชัย เลิศไทยตระกูล. (2568). ปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคที่ส่งผลต่อหนี้ภาคครัวเรือนของประเทศไทย. *วารสารวิจัย رأไพพรรณ*, 19(1), 137-147.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์. (2569). *หนี้ครัวเรือนไทยต่อ GDP ณ สิ้นปี 2025 เพิ่มขึ้น 86.7% ตลาดแรงงานเปราะบาง-ค่าครองชีพแพงจะยิ่งกดดันความสามารถชำระหนี้*. สืบค้นจาก <https://www.scbeic.com/th/detail/product/household-debt-100426>.
- Johansen, S., & Juselius, K. (1990). *Maximum likelihood estimation and inference on cointegration - with applications to the demand for money*. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1468-0084.1990.mp52002003.x>.
- Jumpanoi, P., & Wanasilp, W. (2022). The Determinants of Thai Household Debt: A Macro-level Study. *Journal of Demography*, 38(2), 71-83.
- Nieto, F. (2007). *The Determinants of Household Credit in Spain*. Retrieved from <https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesSeriadas/DocumentosTrabajo/07/Fic/dt0716e.pdf>.